

INHOUD

1 INLEIDING	2
2 THIS IS HOLLAND: EEN EDUCATIEF PAKKET	3
Doelstellingen	3
Doelgroepen	4
Inzet van de lessen	4
Aansluiting bij methoden en actualiteit	4
Gebruik computers	5
THIS IS HOLLAND	5
THIS IS HOLLAND in de buurt	5
Website	5
3 OPBOUW LESPAKKET	6
Lesopbouw	7
Tijdslijn	8
UNESCO werelderfgoed	8
Overzicht relevante websites	9

1 INLEIDING

De spectaculaire attractie **THIS IS HOLLAND** biedt een adembenemend beeld van ons land. In vogelvlucht ontdekt de bezoeker hoe Nederlanders zich staande hebben gehouden in de strijd tegen het water en een land onder zeeniveau schiepen. Door middel van de nieuwste technieken vliegt de bezoeker rakelings langs verschillende hoogtenpunten van Nederland. **THIS IS HOLLAND** is een unieke vliegervaring die u Nederland niet alleen laat zien, maar ook echt laat beleven.

THIS IS HOLLAND vormde een unieke aanleiding voor de ontwikkeling van landelijk educatief lesmateriaal voor groep 7 en 8 van het basisonderwijs. EMS FILMS, Stichting Werelderfgoed Nederland, Rijksdienst Cultureel Erfgoed en Podium Bureau voor Educatieve Communicatie bv hebben de handen ineengeslagen om het lesmateriaal te ontwikkelen. Waarom? Omdat we graag aan de leerlingen willen laten zien hoe mooi ons land is en hoe bijzonder onze (water)geschiedenis is. De beelden van de vliegervaring laten dit op indringende wijze zien. Delen van deze beelden zijn verwerkt in het educatieve materiaal.

Met dit lesmateriaal kunt u onderwerpen die u sowieso jaarlijks zult behandelen op een heel beeldende manier, met unieke clips, aan bod laten komen en tegelijkertijd de link maken met de bijzondere UNESCO werelderfgoederen die ons land kent.

De website thisishollandindeklas.com is het startpunt van het lesmateriaal. Speciaal voor het onderwijs gemaakte clips vormen de basis van de website. Met de clips en de bijbehorende werkbladen breiden de leerlingen hun kennis uit over de veerkracht, ondernemendheid en schoonheid van Nederland, in het bijzonder op het gebied van watermanagement.

In deze handleiding vindt u achtergrondinformatie over het lespakket, de opbouw ervan en aanvullende lessuggesties. De lesbeschrijvingen en werkbladen van de themalessen zijn te vinden op de website. De themalessen behandelen onderwerpen als het ontstaan van de delta, leven in de delta, inpoldering, industrialisatie, de Deltawerken, Ruimte voor de rivier en het Nederlands UNESCO werelderfgoed.

De lessen vormen een uitstekende voorbereiding op een bezoek aan attractie **THIS IS HOLLAND** te bezoeken. Maar de lessen kunnen ook prima gegeven worden zonder hier een bezoek aan **THIS IS HOLLAND** aan te koppelen.

Wij hopen dat u zich met uw klas verwondert over de pracht en de unieke geschiedenis van Nederland en we wensen u veel plezier met het lesmateriaal!

2 THIS IS HOLLAND: EEN EDUCATIEF PAKKET

DOELSTELLINGEN

Het lesmateriaal heeft de volgende doelstellingen:

Aan het eind van deze lessenserie kunnen de leerlingen:

- uitleggen waarom mensen in de delta gingen wonen en welke technieken ze gebruikten om zich tegen het water te beschermen.
- uitleggen hoe de Nederlanders van water land maakten en over de zeeën heersten met de VOC.
- uitleggen hoe de transitie van de Zuiderzee naar de Flevopolder er uit zag en hoe de industrialisatie vandaag de dag nog steeds zichtbaar is.
- uitleggen wat het Deltaplan en het Ruimte voor de rivier programma inhouden en waarom ze zijn ingevoerd.
- enkele werelderfgoederen die we in Nederland hebben benoemen en vertellen waarom zij zo bijzonder zijn.

Met deze doelstellingen sluit het lesmateriaal inhoudelijk aan bij het vak wereldoriëntatie, met name natuureducatie, aardrijkskunde en geschiedenis. Er wordt gewerkt aan de volgende kerndoelen van het domein 'Oriëntatie op jezelf en de wereld':

Kerdoel 47

De leerlingen leren de ruimtelijke inrichting van de eigen omgeving te vergelijken met die in omgevingen elders, in binnen- en buitenland, vanuit de perspectieven landschap, wonen, werken, bestuur, verkeer, recreatie, welvaart, cultuur en levensbeschouwing. In ieder geval wordt daarbij aandacht besteed aan twee lidstaten van de Europese Unie en twee landen die in 2004 lid werden, de Verenigde Staten en een land in Azië, Afrika en Zuid-Amerika.

Kerdoel 48

Kinderen leren over de maatregelen die in Nederland genomen worden/werden om bewoning van door water bedreigde gebieden mogelijk te maken.

Kerdoel 50

De leerlingen leren omgaan met kaart en atlas, beheersen de basistopografie van Nederland, Europa en de rest van de wereld en ontwikkelen een eigentijds geografisch wereldbeeld.

Kerdoel 52

De leerlingen leren over kenmerkende aspecten van de volgende tijdvakken: jagers en boeren; Grieken en Romeinen; monniken en ridders; steden en staten; ontdekkers en hervormers; regenten en vorsten; pruiken en revoluties; burgers en stoommachines; wereldoorlogen en holocaust; televisie en computer.

DOELGROEPEN

Dit lesmateriaal is ontwikkeld voor leerlingen uit groep 7 en 8.

Differentiatie

U kunt gemakkelijk variëren in niveau en werkwijze met de opdrachten in deze lessenreeks. Zo kunt u bijvoorbeeld differentiëren in de mate van begeleiding. Bij leerlingen uit groep 7 kunt u bijvoorbeeld de moeilijkere opdrachten klassikaal doen, of de leerlingen in groepjes of tweetallen laten werken. Leerlingen uit groep 8 zullen wat minder moeite hebben met de opdrachten, dus zij kunnen dan direct zelfstandig aan de slag met de werkbladen.

Verder staan in elk werkblad ook een aantal **groengemarkeerde** plusopdrachten. Deze opdrachten kunnen bijvoorbeeld ingezet worden voor snelle leerlingen of wanneer u als docent wenst een langere les te geven.

INZET VAN DE LESSEN

Wanneer alle lessen behandeld worden is het aan te raden om de volgorde van de lessen aan te houden, gezien de chronologie. De lessen kunnen zowel verspreid door het jaar heen gegeven worden als allemaal achter elkaar, bijvoorbeeld in een projectweek. Echter kan er ook gekozen worden om slechts één of een paar lessen te geven. Of alleen een deel van een les. Bijvoorbeeld als verdieping of vervanging bij een les uit de methode. Een methodeles over de industriële revolutie kan bijvoorbeeld uitgebreid worden met (delen van de les 3 van **THIS IS HOLLAND**: Industrialisatie. Op pagina 6 van deze docentenhandleiding is te vinden welke onderwerpen in welke lessen aan bod komen.

AANSLUITING BIJ METHODEN EN ACTUALITEIT

U kunt deze lessenreeks zowel ter vervanging als ter aanvulling van een les uit uw methode gebruiken. Wanneer het in de methode bijvoorbeeld gaat over de Watersnoodramp, kunt u de les 'Nu en de toekomst' gebruiken in plaats van de methodeles of als extra verdieping op de methodeles.

De methode kan dus een aanleiding zijn voor een **THIS IS HOLLAND**-les. Ook bieden de lessen diverse mogelijkheden om aan te sluiten op de actualiteit. Dit vergroot de betrokkenheid van de leerlingen. Ook ervaren de leerlingen zo de relevantie van de lessen op school. De aansluiting van de actualiteit kan bijvoorbeeld zitten in:

- water- en of natuurprojecten in de directe omgeving van de leerlingen
- nieuwsbericht over bijvoorbeeld de Rotterdamse haven, de Deltawerken of de UNESCO werelderfgoederen
- projecten van **Ruimte voor de rivier** in de omgeving
- maatschappelijke discussie over bijvoorbeeld 'de natuur zijn gang laten gaan' wat gebeurt in de Oostvaardersplassen of de wijze waarop we in de toekomst nog steeds in de delta kunnen leven.

GEBRUIK COMPUTERS

Bij elke les horen clips die de inhoudelijke basis van de les vormen. Voor het klassikaal bekijken van deze clips heeft u een groot scherm met internetverbinding nodig, bijvoorbeeld een digitaal schoolbord of een beamer. Bij het maken van de opdrachten op het werkblad is het de bedoeling dat de leerlingen zelfstandig of in kleine groepjes op de computer of tablet de clips bekijken. Wanneer dit niet haalbaar is, kunt u ook eerst gezamenlijk de diverse clips bekijken of de clips als huiswerk opgeven.

Op de werkbladen wordt ook vaak verwezen naar externe websites en filmpjes. Deze kunnen de leerlingen ook zelfstandig of in groepjes bekijken als zij een computer of tablet tot hun beschikking hebben. Indien dat niet het geval is, kunnen deze onderdelen ook klassikaal uitgevoerd worden.

THIS IS HOLLAND

Door de onderwerpen die in de lessen aan bod komen zijn de lessen erg nuttig en interessant. Een afrondend bezoek aan **THIS IS HOLLAND** maakt de lessen nog completer. Voor meer informatie over de attractie en het organiseren van een excursie, zie thisishollandindeklas.com.

THIS IS HOLLAND in de buurt

De lessen vormen ook een uitstekende aanleiding om met uw klas de eigen omgeving te gaan ontdekken. Ga bijvoorbeeld eens kijken bij een rivier in de buurt. Wat voor maatregelen zijn daar genomen om het land tegen de rivier te beschermen? Zijn er bijvoorbeeld dijken aangelegd? Misschien staat er wel een poldermolen bij u in de buurt, die u met de klas kunt bezoeken. Of woont u in de buurt van een werelderfgoed? Neem daar eens een kijkje met de klas!

WEBSITE

De lesmaterialen zijn gratis beschikbaar op thisishollandindeklas.com. Hier staan de lesbrieven, werkbladen en de clips.

3 OPBOUW LESPAKKET

Het lespakket bestaat uit vier themalessen. Bij elke les hoort een beschrijving voor de docent en een werkblad met opdrachten voor de leerling. De lesstof wordt gepresenteerd aan de hand van korte kennisclips.

De lessen behandelen, in chronologische volgorde, de geschiedenis van de Nederlandse omgang met water en de rol die het Nederlands werelderfgoed hierin speelt.

LES

Ontstaan van de delta
en leven in de delta
(1000 VOOR CHRISTUS
TOT 1599 NA CHRISTUS)

Nederland in volle bloei
(1600 TOT 1800)

Industrialisatie
(1801 TOT 1940)

Nu en de toekomst
(1953 TOT NU)

ONDERWERPEN

Leven in de delta, de strijd tegen het water, turf en veen, werelderfgoed, Kinderdijk*

Droogmakerijen en polders, De Beemster*, de VOC en de grachtengordel*

De inpoldering van het Haarlemmermeer, stoomgemalen in het algemeen, het Woudagemaal* in het bijzonder, de Afsluitdijk, de inpoldering van Flevoland (Schokland*) en de Stelling van Amsterdam*

De watersnoodramp, de Deltawerken en Ruimte voor de rivier, verkiezing werelderfgoed.

* = werelderfgoed

LESOPBOUW

INTRODUCTIE (10 MINUTEN)

Vertel wat er in de les geleerd gaat worden aan de hand van de lesdoelen.

Bekijk de introductieclip of -afbeelding met de klas.

Voer naar aanleiding van de clip/afbeelding en de lesdoelen een inleidend gesprek over het onderwerp van de les.

In de lesbeschrijvingen van de themalessen vindt u voorbeeldvragen voor het inleidend gesprek.

VERWERKING (KERN) (40 MINUTEN)

Bij elke les hoort een werkblad. De opdrachten hierop verwijzen naar de clips.

U kunt de werkbladen printen en kopiëren voor verwerking in de klas of thuis.

Leerlingen kunnen de clips zelfstandig in de klas of thuis als huiswerk bekijken. Als de leerlingen niet over een computer of tablet beschikken, kunnen deze clips uiteraard ook klassikaal bekeken worden.

De antwoorden van de werkbladen vindt u in de lesbeschrijvingen van de themalessen.

AFSLUITING (10 MINUTEN)

Bespreek de opdrachten en de clips klassikaal.

In de lesbeschrijvingen van de themalessen vindt u voorbeeldvragen voor het afsluitend gesprek.

Aanvullende lessuggesties

Verwijzing naar de uitgebreide databank van filmpjes op www.schooltv.nl en de informatie op www.entoen.nu. Ook de werelderfgoedserie en de serie over watermanagement van het Klokhuis geldt als goede aanvulling op de themalessen. Deze afleveringen zijn tevens te vinden op www.schooltv.nl.

TIJDLIJN VAN RIJKSDIENST CULTUREEL ERFGOED

In elke les wordt een blik geworpen op de plaats van de les in de geschiedenis. Dit wordt gedaan aan de hand van onderstaande tijdlijn, ontwikkeld door de Rijksdienst Cultureel Erfgoed. Elke les bestaat uit een aantal tegels die de belangrijkste ontwikkelingen van die periode uitbeelden. De tijdlijn wordt behandeld middels verwerkingsopdrachten. Deze gaan over het plaatsen van de tegels in de juiste volgorde, het plaatsen van de les op de tijdlijn of het plaatsen van belangrijke gebeurtenissen op de tijdlijn.

UNESCO WERELDERFGOED

In dit lespakket komen een aantal Nederlandse werelderfgoederen aan bod. Onze werelderfgoederen zijn te verdelen in drie thema's: waterbeheer, burgersamenleving en (land)ontwerp. De werelderfgoederen die te maken hebben met waterbeheer en landontwerp passen goed binnen het hoofdonderwerp van de lessen van THIS IS HOLLAND. De behandelde werelderfgoederen in dit lespakket zijn: Schokland en omgeving, de Stelling van Amsterdam, Molencomplex Kinderdijk-Elshout, het Ir. D.F. Woudagemaal, Droogmakerij de Beemster en de Grachtengordel van Amsterdam. In het schema op pagina 6 kunt u zien in welke lessen de verschillende werelderfgoederen aan bod komen. Over elk Nederlands werelderfgoed is ook een aflevering van Het Klokhuis gemaakt. Deze afleveringen vormen een uitstekende aanvulling op deze lessen.

De tien Nederlandse Werelderfgoederen zijn:

- Schokland en omgeving
- De Stelling van Amsterdam
- Molencomplex Kinderdijk-Elshout
- Het Ir. D.F. Woudagemaal
- Willemstad, Curaçao
- Droogmakerij de Beemster
- Het Rietveld Schröderhuis
- De Waddenzee
- De Grachtengordel van Amsterdam
- De Van Nellefabriek

Voor meer informatie over de Nederlandse werelderfgoederen kunt u terecht op:
www.werelderfgoed.nl

OVERZICHT RELEVANTE WEBSITES

<https://alcarta.thiememeulenhoff.nl> (vóór gebruik gratis account aanmaken)
<https://onh.nl/verhaal/de-inrichting-van-de-beemster-hollands-polderparadijs>
www.entoen.nu
www.entoen.nu/nl/voc
www.entoen.nu/nl/beemster
www.entoen.nu/nl/zuid-holland/zuid-holland/molens-van-kinderdijk
www.entoen.nu/nl/grachtengordel
www.entoen.nu/nl/noord-holland/amstelland-en-meerlanden/waterwolf-bedwongen
www.entoen.nu/nl/noord-holland/kennemerland/stelling-van-amsterdam
www.entoen.nu/nl/watersnood
www.entoen.nu/nl/havenvanrotterdam
www.hetklokhuis.nl/algemeen/Het%20Klokhuis%20over%20water/Nederland%20waterland (Serie over Nederland Waterland)
www.onwijsnat53.nl
www.overstroomik.nl
www.ruimtevoorderivier.nl/projecten
www.schooltv.nl
<https://schooltv.nl/video/het-klokhuis-werelderfgoed-waddenzee/>
<https://schooltv.nl/video/het-klokhuis-werelderfgoed-beemster/>
<https://schooltv.nl/video/het-klokhuis-werelderfgoed-kinderdijk/>
<https://schooltv.nl/video/het-klokhuis-werelderfgoed-grachtengordel/>
<https://schooltv.nl/video/het-klokhuis-werelderfgoed-woudagemaal/>
<https://schooltv.nl/video/het-klokhuis-werelderfgoed-schokland/>
<https://schooltv.nl/video/het-klokhuis-werelderfgoed-stelling-van-amsterdam/>
<https://schooltv.nl/video/het-klokhuis-werelderfgoed-de-oosterscheldekering/>
www.stellingvanamsterdam.nl/nl/histkaart
www.werelderfgoed.nl
www.wiki.woudagemaal.nl
www.youtube.nl
<https://www.youtube.com/watch?v=SvewFbk0DJ0> (Stoomgemaal)
https://www.youtube.com/watch?v=3PEWWp5g_W8 (Deltawerken)
<https://www.youtube.com/watch?v=S54sX9LwG5I> (Ruimte voor de rivier)
<https://www.youtube.com/watch?v=JPfHyjEcKxA> (Markerwadden)
<https://www.youtube.com/watch?v=-CC5HzENfCw/> (Klokhuis werelderfgoed verkiezing)